MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2005

Citazzjoni Numru. 19/2004

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 3 ta' Frar 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fil-15 ta' Mejju 1996 kif jindika c-certifikat taz-zwieg anness bhala Dok. "A", u minn dan iz-zwieg ma kellhomx tfal;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien inkiseb b'qerq dwar kwalita' tal-kontendenti li tista' mix-xorta taghha tfixkel

serjament il-hajja mizzewga u dan *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (c) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li ghamlitha mpossibbli ghall-konvenuta li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg u dan ai termini tal-**artikolu 19(1) (d) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat minhabba l-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u tad-dritt ghall-att taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (f) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-konvenuta ghalkemm mhux interdetta jew marida b'mohha, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq il-kunsens ghaz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (h) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi minhabba r-ragunijiet premessi u minhabba ragunijiet ohra kontemplati fl-**Att XXXVII tal-1975** li jirregola z-zwigijiet, iz-zwieg bejn il-kontendenti kien null u bla effett fil-ligi;

Tghid ghalhekk il-konvenuta ghar-ragunijiet premessi ghaliex m'ghandiex dina l-Qorti:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti fil-15 ta' Mejju 1996 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (c), (d), (f) (g) u (h) tal-Att XXXVII tal-1975 tal-Ligijiet ta' Malta**.

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li tibqa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attur a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u dokumenti esebiti a fol. 4 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fit-12 ta' April 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' ghoxrin (20) gurnata lill-partijiet sabiex jipprezentaw x-xhieda kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta datata 30 ta' April, 2004 a fol. 12 fejn ecceppiet:-

1. Illi l-eccipjenti taqbel li-zwieg bejn il-kontendenti huwa null, pero' mhux ghall-ragunijiet premessi mill-attur;

2. Illi *in kwantu* ghall-ewwel paragrafu, l-esponenti taqbel mal-fatti dikjarati *in kwantu* attribwibbli lill-attur. Il-kunsens tal-konvenuta inkiseb b'qerq peress li l-attur kien affettwat minn impotenza coeundi assoluta jew relattiva li kienet tezisti qabel iz-zwieg, u dan il-fatt gie mohbi mill-konvenuta, u dan skond l-**artikolu 19(1) (e) ta' l-Att XXXVII tal-1975 tal-Ligijiet ta' Malta**;

3. Illi hija tichad illi z-zwieg huwa null minhabba xi difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew xi anomalija psikologika li taghmilha mpossibbli ghal xi parti li taqdi l-obbligazzjonijiet taz-zwieg. Il-perjodu ta' gherusija ta' madwar disa' snin, u z-zwieg ma sarx b'ghagla jew bilfors. Lanqas ma sar taht l-influwenza ta' xi kundizzjoni mentali jew psikologika li setghet tkun ta' vizzju tal-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet;

4. Illi l-esponenti tichad kategorikament li l-kunsens taghha kien ivvizzjat minhabba l-eskluzjoni posittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u tad-dritt ghall-att taz-zwieg. Min-naha l-ohra l-konvenuta ssostni li kien hemm simulazzjoni *da parti* ta' l-attur peress li filwaqt li esternament huwa ta l-kunsens matrimonjali, internament u b'att pozittiv tal-volonta' huwa eskluda d-dritt ghall-att

konjugali, u dan *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (f) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

5. Illi huwa vivament kontestat illi l-esponenti ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg;

6. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta u l-lista tax-xhieda a fol. 14 u 15 tal-process.

Rat in-nota tal-attur **A** datata 18 ta' Mejju 2004 a fol. 17 sa fol. 28, li permezz taghha pprezenta l-affidavits **tieghu stess** flimkien mal-**genituri tieghu Anthony Calleja u Maria Rosaria Calleja.**

Rat il-verbal tad-19 ta' Mejju 2004, fejn il-Qorti kkonfermat id-digriet ta' l-affidavit tal-konvenut.

Rat in-nota tal-konvenuta **B** datata 7 ta' Settembru 2004 li permezz taghha pprezentat l-affidavits **taghha stess u ta' hutha Maria Gauci u Monica Falzon** a fol. 30 sa fol. 48.

Rat ir-rikors tal-konvenuta B datat 8 ta' Ottubru 2004 a fol. 50 li permezz tieghu talbet il-kontro-ezami tal-attur u tax-xhieda.

Rat id-digriet datat 15 ta' Ottubru 2004 fejn il-Qorti laqghet it-talba.

Rat in-nota tal-attur **A** datata 11 ta' Ottubru 2004 li permezz taghha pprezenta affidavit ulterjuri **tieghu stess** a fol. 52 sa fol. 56.

Rat il-verbal tal-4 ta' Novembru 2004.

Rat ir-rikors tal-konvenuta datat 19 ta' novembru 2004 a fol. 59 li permezz tieghu talbet li jigi nominat Assistent Gudizzjarju jew Perit Legali ghas-smigh ta' l-attur u tax-xhieda.

Rat id-digriet datat 22 ta' Novembru 2004 fejn il-Qorti innominat lil Dr. Josette Demicoli bhala Assistent Gudizzjarju biex tisma' l-kontro-ezamijiet.

Rat is-seduta tat-18 ta' Jannar 2005 mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Josette Demicoli.

Rat is-seduta tas-7 ta' Marzu 2005 a fol. 63 sa fol. 146 fejn xehed in kontro-ezami l-attur A quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Josette Demicoli.

Rat ir-rikors tal-konvenuta datat 6 ta' April 2005 a fol. 148 fejn talbet illi l-Qorti joghgobha tikkoncedilha terminu sabiex tintavola nota ta' sottomissjonijiet.

Rat id-digriet datat 7 ta' April 2005 fejn il-Qorti laqghet it-talba u pprefiggiet terminu ta' erbghin (40) gurnata ghal nota ta' osservazzjonijiet bin-notifika lill-kontroparti b'erbghin (40) jum ghar-risposta.

Rat il-verbal datat 7 ta' April 2005 a fol. 150 fejn id-difensuri jirrimettu ruhhom ghall-provi, bil-fakolta' ta' nota.

Il-kawza giet diffeBghas-sentenza *in difett'ostakolo* ghat-30 ta' Gunju 2005.

Rat in-nota ta' riferenzi tal-attur A datata 19 ta' April 2005 a fol. 151 sa fol. 152.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenuta B datata 5 ta' Mejju 2005 a fol. 153 sa fol. 163.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur A datata 20 ta' Mejju 2005 a fol. 164 sa fol. 165

Rat in-nota konguntiva tal-partijiet datata 25 ta' Mejju 2005;

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-premessi fic-citazzjoni attrici jwasslu sabiex jinghad li l-attur qed ivanta li l-imsemmi zwieg kien null u bla effett ghat-termini tal-**artikolu 19 (1) (c) (d) (f) (g) u (h) tal-Att XXXVII tan-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.**

Illi l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi kif inghad fis-sentenza **"Emanuel Walter Vella vs Mona Lisa Vella"** (P.A. (RCP) - 1 t'Ottubru 2002 - Cit Nru 801/96/RPC) il-kuncett ta' d-diskrezzjoni ta' gudizzju *"supposes not only maturity of intellect but also a maturity of the will, that is an ability to take decisions responsibly. A person must possess a critical faculty and internal freedom of choice in order to contract validly."*

*"Psychic disorders which give rise to a defect of due discretion include immature personality, which may be characterised by affective infantilism, immature character, affective immaturity and an emotionally unstable personality. Serious immaturity could very easily constitute a ground of nullity for a marriage. In a Rotal decision of 1961 **Sabattani** held that a person either has or has not sufficient discretion of judgement to marry. If he has not, then he suffers from 'aementia', not in the sense of insanity, but in the sense that he lacks the sufficient maturity of judgement to understand and choose marriage … … ... Therefore, the weakness which affects the mind can merely result from the lack of maturity … …"*

Illi ***G. Veness,*** kif ikkwotat minn ***N. Picard*** in **'L'immaturite' et le consentement matrimonial"** (pg. 54-55) jghid is-segwenti:-

“The judge must consider the overall behaviour of the spouse, taking into account the gravity of the conduct, its continuity throughout the conjugal life, its influence on the couple’s equilibrium, the relation of behavioural disorders to the ‘ius in corpus and also to the right to the community of life and to consider also all the other factors which are relevant to the determination of the gravity of this immaturity with reference to married life.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga` kellha okkazzjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenzi **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u **“Kevin Spiteri vs Av. Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP deciza fit-18 ta’ Jannar, 2000); **“Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine”** (P.A. (RCP) 28 ta’ Mejju 2002); **“Ali Chahid vs Mary Spiteri”** (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002); **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002); **“Romina Zammit vs Paul Zammit”** (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi f’dawn is-sentenzi, u fid-decizjoni **“Josette Lungaro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001) il-Qorti ghamlet referenza ghas-segwenti espozizzjoni ta’ ***Viladrich*** li jghid:-

*“Thus, there is grave lack [of discretion of judgement] when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties, which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring. (**Viladrich, P.J.*** **“Matrimonial**

Consent in Code of Canon Law Annotated" *(Montreal, 1993) p. 686).*

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Av. Dr. Renzo Porsella-Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP deciza fit-18 ta' Jannar 2000) il-Qorti spjegat:-

*"Kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap 255**, dawn l-obligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics".* (***Viladrich, P.J***. *op. cit*., p. 687).

Illi dan l-animu tal-istess partijiet manifestat fl-azzjonijiet taghhom, huwa ghal kollox distint u differenti minn dawk li gew skond il-gurisprudenza nostrana konsiderati bhala d-drittijiet u dmirijiet u l-elementi essenzjali taz-zwieg, tant li fis-sentenza **"Mary Mustefa Al Muhamed vs Mustefa Mustefa Al Muhammed"** (P.A. (NA) 27 ta' Lulju 1999) inghad li:-

*"Fil-kawza **"Haidin vs Haidin"** (PA. (Q.K) 7 ta' Lulju 1994), il-Qorti qalet illi m'ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li iggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta' l-kumplament ta' hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghtiha t-totalita' tieghu nnifsu*

esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li veramament ikun irid johloq 'a partnership for life'.

Mill-gurisprudenza nostrana, jista' jinghad illi d-dmirijiet u drittijiet tal-mizzewgin fiz-zwieg huma dawk li komunament wiehed jistenna fi zwieg normali fis-socjeta' taghna. Fost dawn, wiehed isemmi l-fedelta` u l-assistenza, l-unita` u l-indissolubbilta' taz-zwieg, l-hajja komuni flimkien, id-dritt u d-dmir illi jittiehdu decizjonijiet flimkien intizi fl-ahjar interess tal-familja w il-prokreazzjoni ta' l-ulied. Il-hajja mizzewga timporta li l-mizzewgin jaqsmu kollox flimkien u li jkunu ta' ghajnuna u ta' assistenza lil xulxin, b'impenn shih a favur ta' xulxin u taz-zwieg taghhom l-element tal-'communio vitae'. Fil-kawza ***"Micallef vs Micallef'*** *deciza fl-4 ta' Mejju 1993, il-Prim'Awla tal-Qorti Civili enuncjat illi 'element essenzjali tal-hajja mizzewga skond il-ligi taghna huwa d-dritt tal-mizzewgin ghall-komunjoni tal-hajja ('communio vitae') bejniethom".*

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria BCalleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi rigward l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta,** dan l-artikolu jipprovdi li hemm nullita' taz-zwieg:-

"(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed

jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali *('colorem habens, substantiam vero nullam')* kif ukoll dak parzjali *('colorem habens, substantiam vero alteram')* tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frazi *"eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu"*, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti fil-kawza **"Bonnici vs Bonnici"** (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-'*finis operis'* taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza **"Cali' vs Dr. Albert S. Grech *nomine".*** (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghac-cerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni **"Galea vs Walsh"** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *"meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata".* Illi fis-sentenza **"Muscat vs Borg Grech"** (P.A. 14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

"Ghalhekk min esternament ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu".

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fl-ismijiet **"Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et",** (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol. X p.912):-

"a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe' 'fictio seu ostensio falsi pro vero".

Illi fil-kawza **"Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar *et nomine*"** (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) inghad li *"meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali".*

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel mal-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002 inghad li *"wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19 (1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg".*

Illi fil-fatt ghal dak li jolqot il-kuncett ta' *"l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga"*, u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et"** (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-elementi essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-*"kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbilta' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied"*. L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza **"Grech vs Grech"** (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*'consortium vitae'* tikkomprendi zewg elementi, u cjoe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilita` tal-familja. Kif qalet il-Prim' Awla tal-

Qorti Civili fid-decizjoni **“Magri vs Magri”** (14 ta’ Lulju 1994):-

“Jekk din il-‘consortium vitae’ hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-‘consortium vitae’ tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta’ tal-familja.”

Illi fil-fatt l-element ta’ l-indissolubbilta` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta` u formazzjoni tal-familja. Il-ligi Maltija tippresupponi *‘iuris tantum’* dan l-element ta’ indissolubbilta’ fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J*. Edwards Hudson*** (pg. 164-165), jispjega car li: *“indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contracts with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power”.*

Illi wkoll, ***D.J. Burns*,** fil-kummentarju tieghu (**“Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions - A Historical Synopsis and Commentary”.** pg.151) jghid li *“it is not necessary that this intention* (i.e. li teskludi l-indissolubbilta’) *was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract.”*

Illi hawn ukoll il-Qorti tirreferi ghal dak li nghad fis-sentenza **“Sharon Lanzon mart Francis Attard vs Francis Attard”** (P.A. (RCP) 15 ta’ Marzu 2000) u cjoe’:-

“Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja huwa kapaci

li jaghti kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-atti tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-omissjoni tieghu eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt li l-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali".

Illi premessa ohra fic-citazzjoni attrici hija dik a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (g)** li jipprovdi li z-zwieg huwa null:-

"jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kondizzjoni li tirreferi ghall-futur".

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (g)** jinghad skond ***J. Edward Hudson*** *"a condition could either be suspensive or resolutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107).

Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din il-kondizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta' annullament taz-zwieg jekk din il-kondizzjoni tirreferi ghall-avveniment fil-futur.

Illi rigward il-premessa l-ohra tal-attur li fuqha bbaza l-azzjoni tieghu u cjoe' dik ibbazata fuq l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255**, li jipprovdi li hemm nullita' taz-zwieg:-

(c) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".*

Il-Qrati taghna dejjem sostnew illi taht dan is-sub-artikolu:-

"Iz-zwieg huwa null jekk wahda mill-partijiet taghti kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi hadd iehor dwar xi kwalita` tal-parti l-

ohra" (**" Fattah xebba Perry vs Dr A Mifsud u PL Mifsud Bonnici"** – P.A. 22 ta' Novembru 1982).

Illi element importanti ta' dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li jfixkel serjament il-hajja mizzewga, u huwa mmaterjali jekk tali qerq jorigina minn naha l-ohra jew minn terzi persuni, ghaliex li huwa mportanti u determinanti huwa li l-qerq ikun sar sabiex jahbi xi kondizzjoni, fatt jew element serju fuq il-persuna jew il-hajja ta' wiehed mill-konjugi li jkun tali li jista' jaghti lok ghal disgwid serju ghal *consortium vitae* tant necessarju ghall-hajja mizzewga.

Illi fil-fatt ***George V. Lobo*** f' **"The New Marriage Law"** jghid li *"As t. J. Green puts it: "The basic issue is not so much the fraud but rather the presence of a factor significantly disturbing the 'consortuim vitae … … if one judges from a contractualist perspective, fraud is juridically significant since the law seeks to protect one party from the machinations of the other distorting the agreement. However, from a personalist standpoint, the real issue is the disturbance of the 'consortuim vitae' and the source of the error is juridically irrelevant."*

Illi wkoll l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq *"xi kwalita tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".* Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **"John Borg vs Paula *sive* Polly Borg"** (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

*"kieku dak il-paragrafu **19 (1) (c)** gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-**artikolu 981 tal-Kodici Civili** li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghal-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg."*

"The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause

serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality ***must be*** *objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, properties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial". (****Viladrich*** **P.J. Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. -** Caparros, E. et al. ed) 1993, Wilson and Lafleur , Montreal).

Illi l-Qrati taghna, inkluz fis-sentenza **"Carmelo Mifsud vs Anna Mifsud nee' Ignacakova"** (P.A. (RCP) 13 ta' Novembru 2002), dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita tal-parti l-ohra **("Fattah xebba Perry vs Dr.A. Mifsud et"** (P.A. 22 ta' Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta' dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (h)** jirrigwarda *"setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg"*

Illi kwantu ghad-difett ravvizat fil-paragrafu **(h)**, dan jidher li gie mudellat fuq xi wiehed mill-iskemi li kienu gew prezentati sal-1981 bi thejjija ghall-Kodici l-gdid tad-Dritt Kanoniku (promulgat f'Jannar tal-1983) (ara ***Gherro, S***., **Diritto Matrimoniale Canonico**, **CEDAM (Padova)**, 1985, pp. 126-128). Illum l-istess kuncett li nsibu fil-paragrafu **(h)** jinsab sintetizzat fl-ewwel inciz tal-**Kanone 1095**, *"qui sufficienti rationis usu carent"*. Kif jispjega l-gurista ***Viladrich***, *"The expression sufficient use of reason refers to the degree of effective possession of the faculties of comprehension and will which is normally acquired from the age of seven years and which is absolutely necessary for a person to be the subject of human acts and to be morally responsible. It is the task of jurisprudence to determine in a concrete case (in casu)*

the relationship between a proved mental illness or disturbance and the lack of sufficient use of reason in a particular contracting party” (op. cit., p. 685). Ghalhekk, filwaqt li d-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju hu marbut specifikatament mal-oggett tal-kunsens matrimonjali, id-difett imsemmi fil-paragrafu **(h)** jirreferi ghall-kunsens matrimonjali b'mod aktar generali. Pero' kif jispjega l-awtur ***Castano***:

“Il canone precisa che non e' necessario che la privazione dell'uso della ragione sia ***totale****. Com'e' ovvio, anche questa circostanza e' richiesta non solo per l'atto umano di consentire, ma per* ***ogni atto umano****. Il canone invece dice espressamente che la carenza dell'uso della ragione nella sua specificita' di vizio del consenso matrimoniale, deve essere* ***sufficiente****, cioe' questa carenza deve essere proporzionata all'****atto specifico di consentire ad un negozio cosi' importante ed impegnativo come e' il matrimonio****. In fatti il matrimonio e' un negozio che: a) si riferisce ad un matrimonio* ***determinato*** *con una persona* ***determinata****; b) impegna l'intimo della vita degli sposi* ***nella sua totalita'****; c) compromette* ***due*** *persone a vivere le* ***relazioni interpersonali****; d) non e' per un periodo, ma deve durare* ***per tutta la vita****. Di conseguenza, se da una parte non si richiede che la carenza dell'uso della ragione sia* ***assoluta****, d'altra parte pero' non e' sufficiente* ***qualsiasi*** *privazione, ma quella che sia proporzionata alla importanza che assume il consenso matrimoniale. A nessuno sfugge la differenza tra il "grado" dell'uso della ragione richiesto per consentire al matrimonio e quello richiesto, ad esempio, per "comprare un vestito”* (op. cit. p. 310).

Illi dwar dan issir riferenza ghas-sentenza tal-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet **“Michelina Micallef vs Amabile Buttigieg”** (19 ta’ Dicembru 1995).

Illi l-konvenuta minn naha taghha ticcita wkoll l-**artikolu 19 (1) (e) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** li jikkontempla illi hemm kaz ta’ nullita’ taz-zwieg:-

“jekk xi wahda mill-partijiet ikun impotenti, sew jekk dik l-impotenza tkun assoluta jew relattiva, izda biss jekk dik l-impotenza tkun tezisti qabel iz-zwieg.”

Illi wahda mill-elementi essenzjali fiz-zwieg huwa li jkun hemm relazzjonijiet intimi bejn il-koppja mmirati ghal prokreazzjoni tat-tfal. Jekk jonqos dan l-element, ghalhekk il-ligi taz-zwieg tikkontempla li dan ghandu jwassal ghal annullament taz-zwieg, pero’ biss jekk jigu sodisfatti d-diversi kundizzjonijiet specifikati fil-ligi.

Illi l-ligi Taljana qabel ma giet emendata kienet tipprovdi fuq dan il-punt is-segwenti:-

“Solo in presenza di due personalita’ di grandissimo rilievo tale fusione potrebbe essere raggiunta prescindendo dal rapporto sesswale. L’impossibilita’ della sua realizazzione importa, di regola, l’insorgere di tensioni, senz’altro contrarie all’ordinato svolgimento della convivenza e che nel migliore dei casi, danno luogo all’esistenza di un matrimonio di mera facciata.” (***Finocchiaro***, **Enciclopedia Del Diritto, Vol. XXV**, p.814).

Illi l-ligi nostrana ppreferiet taddotta l-kuncett ta’ mpotenza bhala raguni ghall-annullament taz-zwieg skond id-duttrina tradizzjonali taz-zwieg, u cjoe’ li l-att sesswali huwa wiehed mill-elementi essenzjali fiz-zwieg u dan kuntrarjament ghal kuncett applikat fil-ligi Franciza u l-ligi Taljana li segwew id-duttrina li l-att sesswali mmirat ghall-prokreazzjoni tat-tfal mhux element essenzjali, izda huwa wiehed mill-elementi socjali li jgib mieghu z-zwieg.

Illi ma tezistix definizzjoni precisa tal-kelma *‘impotenza’*, izda l-ligi Kanonika, kif ukoll civilisti maghrufa jiddistingwu bejn *‘impotenza coeundi’* u *‘impotenza generandi’*. ***Dr. Richard Galea Debono*** fit-tezi tieghu **“A Review of the Marriage Act, 1975 and its Implications”** jiddefinixxi din id-distinzjoni fis-segwenti mod:-

“The former referring to that part of the sexual act which depends on the active participation of the parties and referring to the stages of intromission and insemination;

and the latter, which is often referred to as sterility, involving the internal and involuntary (i.e not under the will's control) biological processes which might lead to pregnancy".

"The purpose behind this distinction was to limit the purport of impotence to 'impotentia coeundi' and to debar the declaration of nullity of a marriage where the party affected was not impotent, but merely sterile. Thus it is possible for the female spouse to be potent i.e. capable of copulation, but sterile owing to lack of ovulation."

Illi b'danakollu, l-**Att Dwar iz-Zwigijiet** ma jiddistingwix bejn *'impotentia coeundi'* u *'impotentia generandi'.* B'referenza ghal **artikolu 19 fl-Att Dwar iz-Zwigijiet** qabel ma saru l-emendi fl-1981, kien hemm dispozizzjoni *ad hoc* li kienet tirregola l-*'impotentia generandi'* u cjoe' l-isterilita'. Pero' din id-dispozizzjoni m'ghadhiex tezisti u ghalhekk wiehed jista' jinterpreta l-**artikolu 19 (1) (e)** fis-sens li tillimita ruhha ghal *'impotentia coeundi'.*

Illi l-impotenza kif ikkontemplata fl-**artikolu 19 (1) (e)** trid tkun assoluta jew relattiva. L-impotenza hija assoluta meta l-impotenza tal-parti hija relatata ma' kwalunkwe persuna. Hija relattiva meta l-impotenza tezisti biss fil-konfront ta' parti l-ohra.

Illi l-impotenza trid ukoll tezisti qabel iz-zwieg. F'dan il-kuntest gie stabbilit li huwa bizzejjed jekk l-impotenza tezisti ma' l-ewwel relazzjoni ntima bejn il-partijiet. M'huwiex rikjest li jigi ppruvat li l-parti kienet impotenti fir-relazzjonijiet sesswali tieghu qabel iz-zwieg.

(ii) <u>APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet suppost izzewgu fil-15 ta' Mejju 1996. Illi jirrizulta li l-partijiet izzewgu wara sitt snin li kienu ilhom jafu lil xulxin, izda in verita' jidher car li mill-affidavits rispettivi taghhom l-istess partijiet mhux biss ma' jaqblu fuq xejn, izda adirittura hemm pika esegerata bejniethom, fejn huma mohhom biss sabiex

jakkuza lill xulxin, u jaghjjru litteralment lil xulxin bid-difetti, jew prezunti difetti li jaraw fuq xulxin, fejn f'din il-kawza jidher li l-partijiet hlief difetti fuq xulxin ma' jarawx.

Illi fil-fatt tant jidhru li huma mitlufa il-partijiet f'din il-pika estrema, li sahansitra waslu sabiex jaghjjru lil xulxin rispettivament fuq in-nuqqas ta' relazzjoni intimi li jidher car li kellhom bejniethom fir-relazzjoni taghhom taz-zwieg, tant li l-konvenuta tghid li qatt ma' rnexxilhom jaghmlu l-att taz-zwieg b'mod komplet u dan ghaliex tghid li l-attur kien impotenti, fil-waqt li l-attur jghid li fil-fatt tali att ta' intimita' ma sehhx peress li l-konvenuta qatt ma' riedet li jkollha x'taqsam mieghu, izda dejjem fittxet modi ohra.

Illi dan apparti hafna tghajjir dispreggattiv iehor ta' kull parti lejn l-ohra, li fl-opinjoni ta' din il-Qorti ma hemm l-ebda dubju li l-istess partijiet esegeraw mhux ftit fix-xhieda taghhom u baxxew lill parti l-ohra pero' anke lilhom infushom b'kull mod u din il-Qorti thoss li certament b'dan l-animu li jidher li kien konstanti tul il-konoxxenza taghhom kemm qabel iz-zwieg u kemm wara z-zwieg, il-partijiet tant kienu immaturi u tant huma koncentrati fuqhom innfushom, li kienu u ghadhom ghal kollox inkapaci li jifhmu l-elementi essenzjali taz-zwieg, u sabiex jassumu l-elementi u l-obbligazzjonijiet tal-hajja mizzewga, u ghalhekk kellhom u ghad ghandhom nuqqas ta' difett ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, li jrendihom mhux biss fil-mument taz-zwieg, izda anke issa inkapaci li jassumu l-obbligazjonijet elementari u bazici taz-zwieg; fil-fatt dak li hemm fil-process mhux biss huwa mankanti minn kull element ta' *consortium vitae* u dan f'kull parti, izda din il-Qorti thoss li dak li l-istess partijiet jghidu fuq xulxin, u l-mod kif jghiduh fuq xulxin, juri sens ta' immaturata gravi u wkoll sfortunatament jaghmel ghajb lill kull parti f'din il-kawza.

Illi ghalhekk din il-Qorti thoss li l-kunsens ta' kull parti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti **taqta' u tiddeciedi** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta kollha biss inkwantu huma nkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba** attrici biss fis-sens hawn premess b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti fil-15 ta' Mejju 1996 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19(1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------